

Açık ve Uzaktan Öğrenme Kuramlarının Öğrenenler, Öğrenme Ortamları ve Etkileşim Açısından İncelenmesi

Examining Theories of Open and Distance Education in Relation to Learners, Learning Environments, and Interaction

Esra BARUT TUĞTEKİN¹

¹Öğr. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi
esra.barut@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0109-0581

Geliş Tarihi: 19.01.2022

Kabul Tarihi: 20.02.2022

ÖZ

Açık ve uzaktan eğitim, yüz yüze öğrenme ortamlarının sınırları aşarak istenilen yer ve zamanda eğitim olanağı tanıyan, farklı iletişim ve etkileşim araçlarını barındıran öğrenme çevreleridir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve tekrar gözden geçirilen kuramlara bağlı olarak öğrenen ve öğretici rolleri, öğrenme ortamları, materyalleri ve etkileşim şekillerinde farklılaşmalar meydana gelmiştir. Söz konusu farklılıkların kuramlarda uygulanışı ve kuramların uzaktan eğitim alanındaki farklı uygulama yapılarından dolayı ilgili kuramların tekrar gözden geçirilmesi gerektiği fikri oluşmuştur. Buradan yola çıkılarak kuramsal temelde açık ve uzaktan eğitimi inceleyen bu araştırmada kuramlar öğrenene, kullanılan öğrenme ortamına ve etkileşim durumlarına göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Öğreneni merkeze almasıyla öne çıkan kuramlar arasında sırasıyla Bağımsız Çalışma Kuramı, Özerklik Kuramı, Eşdeğerlik Kuramı, İşbirlikli Özgürlük Kuramı, Öz Yönelimli Öğrenme Kuramı ve Araştırma Toplulukları Modeli yer almaktadır. Alanyazında uzaktan eğitim alanında öğrenme ortamı ve araç merkezli olarak değerlendirilebilecek kuramlar; Ortam Zenginliği Kuramı, Endüstrileşme Kuramı, Bağlantıcılık Kuramı, Her Yerde Öğrenme (Ubiquitous Learning) ve Mevcut Kuramların Sentezi Kuramıdır. Bu çalışmada, kuramların temel özellikleri ve uzaktan eğitimde kullanılmalarına yönelik değerlendirmeler sunulmuştur. Bununla birlikte, uzaktan eğitim literatüründe bazı kuramlar iletişim ve etkileşimin gücünün daha fazla olduğuna ve önemine dikkat çekmektedir. Bu kuramlardan en çok kullanılanlar; Etkileşim ve İletişim Kuramı, Transaksiyonel Uzaklık Kuramı, Etkileşimin Eşdeğerliği Kuramı ve Öz Belirleme Motivasyon Kuramlarıdır. Uzaktan eğitim alanında gerçekleştirilmiş olan kuramlar değerlendirilerek, söz konusu kuramların öğrenme çevrelerinde

kullanılarak çeşitli karşılaştırmaların yapılması ve çıktılarıdaki farklılıkların belirlenmesi değerli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Açık ve uzaktan eğitim, bireyselleştirilmiş öğretim, etkileşim, öğrenme ortamı

ABSTRACT

Open and distance education are learning environments that provide instruction at the chosen location and time by extending beyond the boundaries of face-to-face learning environments, as well as containing a variety of communication and interaction technologies. There have been shifts in the roles of learner and instructor, learning environments, resources, and interaction methods because of advancements in information and communication technology and revisited theories. The idea that theories should be reviewed has emerged because of the implementation of these differences in theories and the various implementation structures of the theories in the field of open and distance education. In this regard, the theories are classified according to the learners, the learning environment used, and the interaction situations in this study, which examines open and distance education on a theoretical basis. Among the theories that draw attention to learner-centeredness are Theory of Independent Study, The Self-Determination Theory, Equivalency Theory, The Theory of Cooperative Freedom, The Theory of Self-Directed Learning, and The Community of Inquiry Framework, respectively. The theories that can be evaluated as the learning environment and tool-centered in the distance education literature are Media Richness Theory, The Industrialization Theory of Distance Education, Theory of Connectionism, Ubiquitous Learning, and A Synthesis of Existing Theories. The fundamental characteristics of theories are presented in this study, as well as evaluations of their use in distance education. However, some theories in the literature on distance education emphasize the significance and dominance of communication and interaction. The most preferred among these theories are The Theory of Interaction Equivalency, Theory of Transactional Distance, Theory of Interaction Equivalency, and Self-Determination Theory. Evaluating theories developed in the field of open and distance education, using these ideas in learning environments, making numerous comparisons, and identifying discrepancies in outputs are all regarded as beneficial.

Keywords: Interaction, individualized teaching, learning environments, open and distance education

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler eğitim paradigmasında değişimlerin yanında uzaktan eğitime bakış açısında ve uygulamasında dikkat çeken değişiklikleri meydana getirmiştir. Açık ve uzaktan öğrenme; bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanıldığı, istenilen zaman ve yerde öğrenme olanağı sunan etkileşimli, çok kültürlü ve ulaşılabilir bir yapıdır (Eby, 2013). Uzaktan eğitimin teknolojiye gelişmelerden etkilenmesi uzaktan eğitimin öğrenen, öğretici, içerik, materyal, etkileşim ve iş birliği gibi bileşenlerinin ele alınışında farklı fikirlerin ve kuramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Açık ve uzaktan eğitim uzun zamandır çalışılan bir alan olmasına rağmen teoriler geliştirilmeye devam etmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki güncellemeler ve yeniden üretilen teorilere bağlı olarak, öğrenen ve öğretici rollerinde, öğrenme ortamlarında, materyallerde ve iletişim şekillerinde çeşitli farklılaşmalar meydana gelmiştir. Kuramsal bakış açılarına göre değişmekle birlikte genel olarak açık ve uzaktan öğrenmede öğrenenler; istedik davranış değişikliğini gerçekleştirmesi için uzaktan eğitim ortamlarını kullanan bireylerdir. Öğreticiler ise uzaktan eğitimde öğrenmeyi kolaylaştıran, öğrenenlere kimi zaman bilgiyi sunan kimi zaman ise sadece rehberlik yapan danışmanlardır (Vlachopoulos ve Makri, 2021).

Açık ve uzaktan eğitimde öğrenme ortamları, yüz yüze öğrenme ortamlarının sınırları aşarak istenilen yer ve zamanda eğitim olanağı tanıyan, farklı iletişim ve etkileşim araçlarını barındıran öğrenme çevreleridir. Açık ve uzaktan eğitim kuramsal olarak üç pedagoji üzerine temellenmiştir (Anderson ve Dron, 2011). Bunlar bilişsel davranışçılık, sosyal yapılandırıcılık ve bağlantıcılıktır. Bilişsel davranışçı modellerin bireyselleştirilmiş uzaktan eğitimin temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Bu modeller geleneksel öğretime göre düşük maliyetle çok sayıda öğrenenin eğitim almasını ve öğrenen özgürlüğünü dikkate almıştır. Bilişsel davranışçılık ve sosyal yapılandırıcılık modelleri öğrenmenin bireyin içinde gerçekleştiğini ifade ederler. Bağlantıcılık yaklaşımında ise öğrenenlerin yanı sıra öğrenme sürecine de odaklanılır (Siemens, 2005). Açık ve uzaktan öğrenmenin sosyal yapılandırıcı pedagojisine göre iki yönlü iletişim teknolojileri ile sosyal yapılandırıcı pedagoji arasında bir bağlantı olduğu öne sürülmektedir. Buna göre sadece bilgiyi iletmek yerine katılımcılar arasındaki etkileşimlere odaklanılmaktadır. Öğrenenler bilgiyi oluşturma sürecinde diğer öğrenenler ve öğreticiyle iş birliği yapar, etkileşim kurarak yansıtıcı düşünme yöntemlerini kullanırlar (Vygotsky, 1978). Öğreticiler ise sosyal yapılandırıcı öğrenmede rehber rolünde öğrenmeyi kolaylaştırmakla sorumludur (Boz Yüksekdağ, 2016). Sosyal yapılandırıcı pedagojiye göre öğrenme sosyal bir şekilde bireysel kavrayışla gerçekleşirken, bağlantıcı

yaklaşımında teknolojik ağlar üzerinden dağıtılan yapıların yorumlanmasıyla gerçekleşmektedir (Aydemir vd. 2015). Uzaktan eğitim kuramlarının temelinde bu pedagojiler yer alırken farklı noktalara odaklanan pek çok kuram uzaktan eğitim temelinde incelenebilir. Kuramsal temelde açık ve uzaktan eğitimi inceleyen bu araştırmada; kuramlar öğrenene, kullanılan öğrenme ortamına aracına ve iletişim/etkileşim durumlarına göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

Öğrenen Merkezli Kuramlar

Öğrenme hedefiyle eğitim alan bireyler öğrenen olarak ele alınmakla birlikte açık ve uzaktan eğitimde öğrenenlerin konumu, görevleri ve sorumlulukları farklı şekillerde ele alınmıştır. Açık ve uzaktan eğitim alanındaki araştırmalara göre açık ve uzaktan öğrenmenin yapılandırıcı çerçevede öğrenen merkezli bir yapıda hazırlandığında başarıya ulaşacaktır (Eby, 2013; Blum-Smith vd., 2021; Li ve Asante, 2021). Öğrenen merkezli yaklaşımda açık ve uzaktan öğrenme süreci bireyin gereksinimleri, beklenti ve yetenekleri doğrultusunda yürütülmelidir. Bu nedenle öğrenenin merkezinde birey yani öğrenen yer almaktadır. Öğreneni merkeze almasıyla dikkatleri çeken kuramlar; Bağımsız Çalışma Kuramı, Özerklik Kuramı, Eşdeğerlik Kuramı, İş Birlikli Özgürlük Kuramı, Öz Yönelimli Öğrenme Kuramı ve Araştırma Toplulukları Modelidir. Alanyazında açık ve uzaktan eğitim alanında odak noktası öğrenen merkezli olan kuramlar aşağıda açıklanmıştır.

Bağımsızlık ve Özerklik Teorisini sunan Wedemeyer (1981) açık ve uzaktan öğrenmeyi öğrenen bağımsızlığı temelinde ele almıştır. Bu kuramlar kendi kendine öğrenme ve öz düzenleme teorileriyle uyumlu olarak geliştirilmiştir (Gunawardena ve McIsaac, 2003). *Bağımsız Çalışma Kuramı*'nda uzaktan eğitim öğrenenin bağımsızlığına dayandırılmıştır. Buna göre öğrenenin kendi öğrenme hedeflerini belirlemede özgür bırakılması, öğrenenin kendi öğrenme sorumluluğunu üstlenmesi, öğrenenin bireyselleştirilerek kendi hızına göre ilerlemesi gerektiği belirtilmektedir (Gökmen vd., 2016). Öğrenenlere kendi seçimlerini yapabilmeleri için daha fazla olanak sunulmalı; öğrenenlerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak farklı öğretim yöntemi, tekniği, ortamı, araç ve materyalleri sunulmalı, süreç değerlendirmeleri yapılarak düzeltmelere gidilmeli ve engeller ortadan kaldırılmalıdır. Böylece öğrenene daha fazla özgürlük sağlayacak şekilde uzaktan eğitim düzenlenmeli ve öğrenen ile öğretene arasında kurulan iletişim güçlendirilmelidir (Arslantaş, 2014).

Bağımsız çalışma kuramından yola çıkarak Moore, *Özerklik Kuramı*'nı geliştirmiştir. Bu kuramda ise öğrenenin kendi kendine öğrenmesinin yanı sıra öğrenen özerkliğine vurgu

yapılmaktadır. Özerklik olarak; öğrenenin kendi hedef, yöntem ve değerlendirmesine karar vermesi kastedilmektedir (Moore, 1993). Normal öğretim sürecinde öğrenenin daha çok öğretene bağlı olmasının yetişkin eğitime uymadığı, uzaktan eğitimde öğrenenin öğretenden yer ve zaman olarak ayrı bulunmasından dolayı öğrenenin özerk olması gerektiği belirtilmektedir. Aynı zamanda Bağımsız Çalışma Kuramından farklı olarak kurumsal olmayan uzaktan eğitim ortamlarında da öğretene, öğrenen ve iletişim bileşenlerini ele alınmıştır. Buna göre öğretenden farklı bir yer ve zamanda uzaktan eğitim uygulanabildiğinden; öğrenenin kendi sorumluluğunu aldığı ve kendi isteğine göre planlama yapabildiği özerk yapısıyla uzaktan eğitim başarılı olabilir (Keegan, 1996).

Uzaktan eğitim yüz yüze eğitime ne kadar yakın olursa öğrenen başarısının da o derecede yakın olacağı varsayımından yola çıkılarak *Eşdeğerlik Kuramı* oluşturulmuştur (Simonson, 1999). Bu kuramda uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim çıktılarının birbirine eşit olması gerektiğini vurgulamaktadır. Temele alınan değişkenler öğrenme deneyimi, uygulama süreci, eşitlik, öğrenen ve öğrenme çıktılarıdır (Karataş, 2005). Bu kurama göre uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimde öğrenen yaşantıları farklı olmasına rağmen eşdeğer öğrenme yaşantılarının sağlanması gerekmektedir. Uzaktan ve yüz yüze öğrenme birbirine yaklaştırılırken öğrenen ihtiyaçları, bireysel özellikleri, öğrenme ortamı, öğrenme materyalleri ve süreçleri dikkate alınarak öğretim tasarımı planlanmalıdır. Bu kurama göre, eşit öğrenme deneyimi sunulabilirse öğrenme çıktılarının da benzer olacağı ve uzaktan eğitimin amacına ulaşacağı belirtilmektedir (Simonson ve Schlosser, 2002).

İş birlikli Özgürlük Kuramı'nda; uzaktan eğitimde yer, zaman, hız, erişim ve öğretim programının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Paulsen, 1995). İş birliği ve özgürlük kavramları temelinde oluşturulan bir kuramdır. Bu kurama göre uzaktan eğitimde özgürlük ve öğrenenlerin seçme hakkının bulunması önemli olduğundan eğitimin esnek olması gerekmektedir. Uzaktan eğitim öğrenenlerin kendi kendilerine öğrenebilen bireyler olduğu ve özgürlüğün yanı sıra iş birliğine de ihtiyaç duydukları belirtilmektedir. Uzaktan eğitim alan öğrenenler kendilerini yalnız hissetme eğiliminde olacaklarından başkalarından yardım alma gereksinimi duymaktadırlar. Bu noktada öğrenenlerin akranlarıyla iş birliği kurmalarının öğrenmeye yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan ilgili kuram; öğreneni uzaktan eğitimin merkezine alarak özgürlüğü ve iş birliğinin önemini belirtmektedir.

Öz Yönelimli Öğrenme Kuramı; öğrenenlerin başkasının yardımı olmadan kendi öğrenme ihtiyaçlarını belirleyerek hedeflerini oluşturdukları, öğrenme kaynaklarını ve uygun

stratejileri seçerek uyguladıkları aynı zamanda kendi öğrenmelerini değerlendirdikleri bir öğrenme sürecini tanımlamaktadır (Knowles, 1975). Uzaktan eğitimde öz yönelimli öğrenmeyi geliştiren Garrison (2003); öğrenenlerin kendi öğrenme süreçlerini oluşturabilmeleri için özgür ve sorumluluk bilincinde olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu açıdan öğretici merkezli öğretim anlayışına değil öğrenen merkezli eğitim anlayışıyla uzaktan eğitimin gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir.

Öğrenme ve öğretme kuramları için genel bir çerçeve sunan *Araştırma Toplulukları Modeli*; çevrimiçi eğitim uygulamalarına rehberlik edeceği düşüncesiyle yararlı görülmektedir (Bülbül vd., 2016; Swan vd., 2009). Bu modelde ortam ve teknoloji değişse dahi öğrenme amacı ile bir araya gelmiş kitleler öğrenme toplulukları olarak değerlendirilmektedir. Bu model çevrimiçi öğrenme deneyimleri için öğretimsel, bilişsel ve sosyal buradalık olmak üzere üç farklı bileşen üzerinde temellendirilmiştir. Bu öğrenme ortamlarında sorgulama ve anlamlı öğrenme ile iş birliği önemli görülmektedir (Garrison vd., 2010). Araştırma Toplulukları Modelinin sosyal buradalık bileşeni; bireylerin kendi karakterlerini buldukları topluluğa yansıtma becerilerini ifade etmektedir. Yani bireyin diğer öğrenen ve öğretici ile sosyal olarak etkileşime girerek kendilerini diğer bireylere sunabilmesidir. Bilişsel buradalık; bireylerin birbiriyle iletişime geçerek ortak bir anlam oluşturabilme yeteneğidir. Diğer bir ifadeyle, bilişsel buradalık öğrenenin zihinsel olarak öğrenme içeriği üzerinde yoğunlaşması ve sonuca varabilmesidir. Öğretimsel buradalık ise; kişisel ve eğitsel olarak anlamlı öğrenmeyi sağlamak için öğrenen ve öğretici rollerine odaklanarak tasarım, kolaylaştırma ve doğrudan öğretim süreçlerini yönlendirebilme becerisidir (Anderson vd., 2001, Garrison vd., 2000). Bu modelde uygun bilişsel ve sosyal buradalığın sağlanmasının öğreticinin buradalığına bağlı olduğu, öğretimsel buradalığın ise başarı için kritik öneme sahip olduğu belirtilmektedir (Anderson vd., 2001; Garrison ve Arbaugh, 2007). Dolayısıyla çevrimiçi öğrenme topluluğu gibi uzaktan eğitim ortamlarında öğretimsel buradalığın sağlanması için öğretici; öğrenenlerin etkileşim kurması için teşvik edici olmalı, öğrenen iş birliğini desteklemeli, etkin öğrenmeyi teşvik etmeli, hızlı geri bildirim sunmalı, dersler ve görevlerde harcanacak zamanı önceden planlamalı, öğrenenlerde öğrenme için yüksek beklenti oluşturulmalı ve bireysel farklılıklara saygı duymalıdır (Graham vd., 2001).

Öğrenen merkezli kuramlar incelendiğinde; genel olarak açık ve uzaktan eğitimin yararlı olması ve yüz yüze eğitim ile arasındaki farkın kapanması hedefiyle, sürecinde öğrenenin özgür olarak kendi öğrenme sorumluluğunu alarak deneyim kazanması gerektiği belirtilmektedir. Bunun için öğrenenin uzaktan eğitim sürecine aktif katılımının sağlanması,

öğreticinin ise bu süreçte rehber rolünde olması, iletişim ve iş birliğini destekleyici ve aynı zamanda hızlı dönüt mekanizmasında görev alması gerekmektedir.

Ortam/Araç Merkezli Kuramlar

Açık ve uzaktan eğitimde hedeflere ulaşılması ve başarılı bir eğitim sürecinin gerçekleştirilebilmesi için bazı kuramlar daha çok kullanılan öğrenme ortamı ve araçlarına dikkat çekmektedir. Uzaktan eğitimde kullanılan öğrenme ortamının özelliklerinin ve öğrenme materyallerinin öğrenmeyi kolaylaştıran önemli etkenlerden olduğu belirtilmektedir. Alanyazında uzaktan eğitim alanında öğrenme ortamı ve araç merkezli olarak değerlendirilebilecek kuramlar; Ortam Zenginliği Kuramı, Endüstrileşme Kuramı, Bağlantıcılık Kuramı, Her Yerde Öğrenme (Ubiquitous Learning) ve Mevcut Kuramların Sentezi Kuramıdır. Bu kuramların temel özellikleri ve uzaktan eğitimde kullanılmasına yönelik değerlendirmeler aşağıda açıklanmıştır.

Uzaktan eğitim kuramları çerçevesinde incelenebilecek bir kuram; *Ortam Zenginliği Kuramı*'dır. Bu kuram bilginin farklı yollardan iletilebilmesi, zamanında geri bildirim sunulabilmesi ve öğrenenlerin içerik, öğrenen ve öğretici ile etkileşim kurabilmesinin ortam zenginliği ile sağlanabileceğini ifade etmektedir (Daft ve Lengel, 1984). Ortamın zenginleştirilerek sunulması iletişim çeşitliliğini artırırken öğrenenlerin sosyal bulunuşluğuna da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna göre etkili iletişimin sağlanabilmesi için iletişim araçlarının zenginleştirilmesi gerekmektedir (Carlson ve Zmud, 1999; Daft ve Lengel, 1984). Ortam zenginliği kuramına göre; aynı anda birden fazla bilgi ve hızlı geri bildirim sunulabilmeli, doğal dil kullanılarak kişisel odak noktası kurulabilmelidir (Daft ve Lengel, 1998). Öğrenme çevrelerinde ortam zenginliğini savunan bu kuramın; çoklu iletişim kanalları kurulmasını, hızlı geri bildirim verilmesini, zengin içerikten dolayı öğrenenin bireysel tercih yapmasına olanak tanınmasını ve iletişimin artmasını sağlayarak bireysel öğrenmeye yardımcı olacağı belirtilmektedir (Bozkurt, 2013). Bu açıdan öğrenenlerin bireysel öğrenmesini destekleyecek ve iletişim kanallarını artıracak şekilde ortam çeşitliliğinin sağlanması önemlidir. Bu durum açık ve uzaktan eğitimde öğrenme sürecini destekleyecek davranışların oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Endüstrileşme Kuramı; uzaktan eğitimi endüstrileşmiş bir öğrenme ve öğretme biçimi olarak incelemiştir (Peters, 1989). Böylelikle endüstriyel bir ürün geliştirme süreci olarak yorumlamıştır. Buna göre uzaktan eğitim endüstrileşme sonucu ortaya çıkmış ve medyanın

gelişmesiyle öğretim biçimi uzaktan uygulanabilir hale gelmiştir. Simonson ve arkadaşları (2006) ise; Peters'in (1989) endüstrileşme teorisine ek olarak uzaktan eğitimin mekanikleşmesinin yanı sıra iş bölümünün temel unsur olduğunu ifade etmiştir. Eğitimin etkililiği için öncesinde planlama ve hazırlık yapılmasının önemli olduğunu, eğitimin nesnelleştirilmesi gerektiğini, öğrenen beklentisine göre belirli standartların oluşturulması gerektiğini ve öğretimin objektif şekilde yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir (Aslantaş, 2014). Uzaktan eğitimi endüstri şekillendirdiği için karar verme süreçlerinde endüstrinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Peters, 2010). Bununla birlikte uzaktan eğitimde verim, standartlaştırma, mekanikleşme, organizasyon, toptan üretim, planlama ve kontrol yöntemleri gibi endüstriyel ifadeleri uzaktan eğitim süreçlerine uyarlamıştır (Keegan, 1996). Bu açıdan uzaktan eğitim ortamlarında kullanılan araçların teknolojik ve işlevsel yapısı endüstriyel çerçevede ele alındığından bu kurama göre kullanılan ortam ve araçlar için belirli standartların oluşturulması oldukça önemlidir.

Uzaktan eğitimde göz ardı edilemeyen diğer bir kuram ise *Bağlantıcılık*'tır. Yeni teknolojilerin yaygınlaşması ve her an ulaşılabilir olması bireylerin ağ topluluğu oluşturabilmesine yardımcı olmaktadır (Downes, 2011). Böylece bilginin kendisinden çok bilgiye ulaşmak daha önemli hale gelmiştir (Bozkurt, 2014). Böylelikle bağlantıcılık yaklaşımı ağlar üzerinden uzaktan eğitimi yorumlamaktadır. Ağlar üzerinden bağların kurulmasıyla bilgi anlamlandırılabilir. Bu yaklaşıma göre ağlara bağlanma sürecinin yanında bağlantıların geliştirilmesi ve sürdürülmesiyle öğrenme kolaylaştırılabilir (Siemens, 2005). Bunun için e-posta, blog, arama motoru ve ağ tabanlı iletişim araçlarıyla bağlantıcılık yaklaşım gerçekleştirilebilmektedir. Dolayısıyla uzaktan eğitimde bağlantıcılık kuram temelinde ağ tabanlı olarak teknolojik araç ve ortamların kullanılması; öğrenenlerin ağ topluluğu oluşturarak istedikleri yer ve zamanda öğrenmelerini sağlayabilmektedir.

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemenin uzaktan eğitime yansması bağlamında dikkat çeken bir kavram ise *Her Yerde Öğrenme (Ubiquitous Learning)*'dir. Bu öğrenme kavramı akıllı telefon ve tablet gibi mobil aygıtların kullanım yaygınlığının artması ile internet bağlantısının bulunması, yer ve zaman fark etmeksizin öğrenme imkânının olması ve öğrenmenin özgürleştirilmesi temeline dayandırılmıştır (Zhang, 2008). Uzaktan eğitimin güncel teknoloji temelinde dikkate aldığı bu öğrenme kavramı u-öğrenme olarak ifade edilebilmektedir (Yahya vd., 2010). Her Yerde Öğrenme'ye göre teknoloji tabanlı uzaktan eğitimde bilgiler korunabildiğinde yaygınlaştırılabilir, öğrenenler ihtiyaç duyduğu anda ulaşabildiği için erişilebilirdir ve kısa sürede bilgiye ulaşılabilirliği için yakındır. Aynı zamanda

yeni medya araçları ile etkileşim kurulabilir ve öğrenme ortamı öğrenenin ihtiyaçlarına uyum sağlayabildiği için bağlam bilinci oluşturulabilir (Gökmen vd., 2016). Bu nedenle Her Yerde Öğrenme, bilgi ve iletişim teknolojileri temelinde eğitim olanağı sunulan uzaktan eğitim alanında kullanılan ortam ve araçların öğrenmeyi kolaylaştırdığını savunmaktadır.

Mevcut Kuramların Sentezi Kuramı'nda ise; Perraton uzaktan eğitimin kullanım sıklığının artması, diyalog kurma ihtiyacı ve uzaktan eğitimde kullanılan yöntemleri inceleyerek sentez bir kuram oluşturmuştur. Buna göre; uzaktan eğitimde katılımı artıracak şekilde araçlar kullanıldığında büyük topluluklara yer ve zamandan bağımsız olarak eğitim verilebilir, öğreten rehber rolünde etkileşimi artırarak öğrenmeyi kolaylaştırabilir ve farklı yöntemler ve materyaller kullanılarak her an içeriğe erişilebilir ve zamanında geri bildirimler sunulabilir (Simonson vd., 2006).

Uzaktan eğitimde ortam ve araç merkezli kuramlar incelendiğinde genel olarak; kullanılan teknolojik araç ve materyallerde çeşitlilik oluşturmaya, bu ortam ve araçlar sayesinde uzaktan eğitim katılımcıları ve içerik arasında dinamik bir bağ kurmaya ve süreçte standardizasyon sağlanması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda ağ tabanlı teknolojilerle yer ve zamandan bağımsız öğrenme ile öğrenmenin kolaylaştırılabileceği belirtilmektedir.

İletişim ve Etkileşim Merkezli Kuramlar

Uzaktan eğitimde öğrenen ve öğretici farklı ortamlarda bulunduğu için iletişim, bu sürecin olmazsa olmazıdır. Bununla birlikte uzaktan eğitim literatüründe bazı kuramlar iletişim ve etkileşimin gücünün daha fazla olduğuna ve bunun önemine dikkat çekmektedir. Bu kuramlardan en çok kullanılanları; Etkileşim ve İletişim Kuramı, Transaksiyonel Uzaklık Kuramı, Etkileşimin Eşdeğerliği Kuramı ve Motivasyon Kuramlarıdır. Bu kuramlar uzaktan eğitim temelinde incelenerek ayırt edici özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

Genel İletişim Kuramını temele alan Holmberg (1989) *Etkileşim ve İletişim Kuramı*'nı ortaya atmıştır. Bu kurama göre öğrenmenin temelinde öğrenen ve öğretici arasındaki iletişim yer almaktadır. Buna göre öğrenme faaliyetlerinde görev alan destek organizasyonu ile öğrenen arasındaki iletişimin öğrenenin öğrenmesinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Öğrenen ile iletişim kurulması için soru cevap, iş birlikli çalışma ve tartışma gibi etkinliklerin yapılması öğretimin etkinliğini artırmaktadır (Teker, 2002). Holmberg'in Etkileşim ve İletişim Kuramı'nı geliştiren Simonson ve arkadaşları (2006) bu kuramı uzaktan eğitim temelinde genişletmiş ve

sekiz bölüme ayırmıştır. Buna göre; (1) uzaktan eğitim yüz yüze eğitime erişemeyen insanlara hizmet eder, (2) öğrenenlerin bağımsızlığını destekler, (3) toplumun uzaktan eğitimden yararlanmasına olanak tanır, (4) yaşam boyu eğitim için ucuz bir fırsattır, (5) üst bilişsel yaklaşımlara ilham verir, (6) bireysel aktiviteler yapılarak derin öğrenme gerçekleşebilir, (7) davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlara uyarlanabilir ve son olarak (8) öğrenen ve öğretici arasındaki ilişki ve etkileşim öğrenmenin merkezinde yer alır. Böylelikle Holmberg (1989) uzaktan eğitimde öğrenen ve öğretici arasındaki iletişimin önemini vurgulayarak öğreticinin rehberliğindeki eğitimin öğrenmeyi kolaylaştırdığını vurgular. Aynı zamanda Holmberg (1983), iletişimin kurulmasında materyal özelliklerinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunun için uzaktan eğitim materyallerinin yoğun bilgiler içermemesi gerektiğini, sade ve anlaşılır olmasını, içeriğe erişimin kolay olmasını, yol gösterici olmasını, öğrenenlerin eleştirel düşünmesini desteklemesini, öğrenenleri motive etmesini, ilgi çekici olmasını ve öğrenenler ile bağ kuracak şekilde hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu açıdan, bu kuram hem iletişim merkezli hem de araç merkezli olarak değerlendirilebilir.

Transaksiyonel Uzaklık Kuramı; Bağımsız Çalışma Kuramı'nın geliştirilmesi ve yeniden yapılandırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Buna göre bağımsız çalışma; özerklik ve uzaktan etkilenmektedir (Horzum, 2007). Bu kuramda; öğrenen ile öğretici arasındaki uzaklık, kararlılık ve öğrenen sorumluluğu üzerinde yoğunlaşmıştır (Moore, 1993). Buna göre öğrenen ile öğretici arasında bulunan etkileşimsel uzaklık; yanlış anlaşılmalara yol açabilecek psikolojik ve iletişimsel uzaktan kaynaklanmaktadır. Bu uzaklık yalnızca fiziksel olan bir uzaklık değil; ilişkisel, etkileşimsel ve diyalog uzaklığıdır. Uzaktan eğitim iletişim/diyalog ve yapı temelinde şekillendirilmiştir. Moore (1993)'un Transaksiyonel Uzaklık Kuramına göre; diyalog öğrenen ve öğretici arasındaki çift taraflı iletişimi oluştururken, öğrenenin kendi başına hedeflerine, uygulamaya ve değerlendirmeye ne düzeyde uyumlu davranabileceği ise yapıyı oluşturmaktadır. Yapı; programın öğrenen ihtiyaçlarını karşılama düzeyi olarak ele alınmıştır. Bu kurama göre öğrenen kendi sorumluluğunu alabilmeli, aktif olmalı, özerk olabilmeli, öğreticiye olabildiğince az ihtiyaç duymalı, öğretim programları ise sorumluluğu öğrenen verecek şekilde hazırlanmalıdır. Bu açıdan iletişim ve uzaklık bu kuramın merkezinde bulunurken öğrenen temelli bir yaklaşım benimsenmiştir.

Öğrenme ve etkileşim kavramını temele alan bir diğer kuram ise *Etkileşimin Eşdeğerliği Teoremi*'dir (Anderson, 2003; Bernard vd., 2009; Rodriguez ve Armellini, 2013). Uzaktan eğitimde etkileşim kavramı eğitim sürecinde anlamlı öğrenmeyi sağlayan önemli bir bileşendir (Brewer ve Klein, 2006). Etkileşimin Eşdeğerliği Teoremi Moore'un (1989) öğrenen-öğrenen,

öğrenen-öğretici ve öğrenen-içerik etkileşimine dayanmaktadır. Bunun yanında etkileşimin değeri ve miktarı dikkate alınmıştır. Buna göre; öğrenen-öğrenen, öğrenen-öğretici ve öğrenen-içerik etkileşim türlerinden birinin iyi tasarlandığı durumda diğer iki etkileşim türü göz ardı edilebilir. Diğer yandan etkileşim türlerinden birden fazlası yüksek seviyede uygulandığında anlamlı öğrenmenin gerçekleşme ihtimali daha fazladır. Ancak daha az etkileşimin uygulandığı duruma kıyasla daha verimsiz olabilir. Bu açıdan uzaktan eğitim sürecinde öğrenenin öğretici, içerik ve diğer öğrenenler ile etkileşime girmesinin öğrenmeyi destekleyeceği savunulmaktadır.

İletişim ve etkileşim merkezli kuramlar incelendiğinde; genel olarak öğrenenin öğretici, içerik ve diğer öğrenenler ile etkileşim kurmasının önemli olduğu, bunun için uygun materyaller geliştirilerek uygun ortamların hazırlanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca uzaktan eğitimdeki öğrenen ve öğreticinin farklı mekanlarda bulunmasına nedeniyle fiziksel uzaklığı kapatabilmek için diyalogu artırarak, etkileşimi artırıcı yöntem ve tekniklerin kullanılarak bireyleri iş birlikli çalışmaya yönlendirmenin faydalı olabileceği vurgulanmaktadır.

Son olarak motivasyonun öğrenmeye olan etkileri göz önüne alındığında (Schunk ve Usher, 2012), uzaktan eğitimde motivasyon kuramlarının önemi göz ardı edilemez. Motivasyon kuramları içerisinde en çok bilinen, diğer kuramlara temel oluşturan ve içsel-dışsal motivasyonu açıklayan kuram *Öz Belirleme Kuramı*'dır. İçsel motivasyonda birey eyleminin kaynağı, haz ve doyum gibi içseldir. Birey davranışı gerçekleştirmek için ödül veya ceza gibi sonuçlara bağlı olmadan kendi isteğiyle gerçekleştirmektedir. Dışsal motivasyon ise; birey eylemin kendisinden bağımsız bir ödülü kazanmak için veya cezadan kaçınmak için eylemi gerçekleştirmesidir. Uzaktan eğitim çerçevesinde ele alınırsa öğrenen kendini geliştirmek için derse katılıyorsa içsel motivasyon temelli, dersin sonunda bir sertifika veya başarılı not almak için derse katılıyorsa dışsal motivasyon temellidir. *Öz Belirleme Kuramı* öğrenenlerin öz belirtimli, yetkin ve bağlantılı olma yönelimi olduğundan öğrenen özerkliğine odaklanmaktadır (Deci ve Ryan, 1985). Özerk öğrenenler, davranışlarının kaynağının içsel bir kontrol mekanizması olduğunu ve kendi seçimlerinin etkili olduğunu benimsemişlerdir (Harnett, 2016). Öğrenen yetkinliği; kendini istediği sonuca erişebilecek ve olumsuz çıktılardan koruyabilecek yeterlikte olduğunu hissetmesi olarak açıklanmaktadır (Connell ve Wellborn, 1991). Bağıntı kavramında ise; öğrenenlerin kendini saygıya değer hissetmesinin yanı sıra içerisinde buldukları sosyal çevreye de bağlı hissetmeleri gerektiğini ifade etmektedir (Connell ve Wellborn, 1991). *Öz belirleme kuramına* göre öğrenme çevresi öğrenenin özerklik, yetkinlik ve bağıntı ihtiyaçlarına cevap verdiğinde bireyin içsel motivasyonu desteklenmektedir. Böylece

öğrenme davranışının oluşması için dışsal pekiştireçlere gereksinim kalmamaktadır (Rynan ve Deci, 2000). Ayrıca açık ve uzaktan eğitimde yararlanılabilecek pek çok öğrenme motivasyonu teorisi bulunmaktadır. Yararlanılabilecek diğer öğrenme motivasyonu teorileri; Öz Düzenleme Teorisi, Öz Yeterlik Teorisi, Epistemolojik Kimlik Teorisi, Başarı Yönelimi Teorisi, Beklenti Değer Teorisi, Algılanan Yeterlik Teorisi, Öznel İyi Oluş Teorisi, İlgi Geliştirme Modeli, Dikkat-Uygunluk-Güven-Memnuniyet Modeli olarak incelenebilir (Simpson, 2008).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Uzaktan eğitim; öğrenen ve öğreticinin farklı yer ve zamanda bulunmasına rağmen öğretim sürecinin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla belirli bir plan dahilinde gerçekleştirilen eğitim türüdür (Gökmen vd., 2016). Uzaktan eğitimden istenilen çıktıların oluşması için uygulama öncesinde doğru planlama yapılması, bu planlamanın ise bir kuram çerçevesinde hazırlanması gerekmektedir. Uzaktan eğitimde istenilen öğrenme deneyinin oluşması için kuramlar farklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu kuramların istenilen amaç doğrultusunda ve uygun koşullarda kullanımına ışık tutabilmesi açısından bu araştırmada uzaktan eğitim kuramları incelenmiştir.

Kuramlar odak noktalarına göre öğrenen merkezli, öğrenme ortamı merkezli ve etkileşim merkezli olarak ele alınmıştır. Öğrenen merkezli kuramlardan Bağımsız Çalışma Kuramı öğrenenin özgür bırakılarak sorumluluk alması gerektiğini vurgularken, Özerklik Kuramı ise öğrenen özgürlüğünü savunurken iletişim bileşenini de eklemiştir (Wedemeyer, 1981). Eşdeğerlik Kuramı uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin benzer öğrenme yaşantılarını sağlaması gerektiğini (Simonson, 1999), İş Birlikli Özgürlük Kuramı öğrenenlerin kendi sorumluluğunu alırken başkalarına da ihtiyaç duyacağından iş birliği yapılması gerektiğini belirtmektedir (Paulsen, 1995). Öz Yönelimli Öğrenme Kuramı öğrenenin başkasının yardımı olmadan kendi hedeflerini belirleyerek bireysel öğrenmesini gerçekleştirebileceğini (Knowles, 1975), Araştırma Toplulukları Modeli öğrenme deneyimlerinin kazandırılması için öğretimsel, bilişsel ve sosyal buradalığın kazandırılması gerektiğini savunmaktadır (Swan vd., 2009). Ortam merkezli kuramlar incelendiğinde; Ortam Zenginliği Kuramı etkileşimin sağlanmasının ortam zenginliği ile sağlanabileceğini ve bilginin farklı yollardan iletilmesi gerektiğini (Daft ve Lengel, 1984), Endüstrileşme Kuramı uzaktan eğitimin endüstriyel bir süreçte standartlaştırılması gerektiğini (Peters, 1989), Bağlantıcılık Kuramı bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ağlar üzerinden öğrenme ağı topluluğu kurulmasını ifade etmektedir (Downes, 2011). Ayrıca Her Yerde Öğrenme (Ubiquitous Learning) ile mobil aygıtların

istenilen yer ve zamanda ağıba bağlı şekilde öğrenmeye fırsat sunmasından dolayı bağlam bilinci oluşturularak öğrenmenin sağlanabileceği (Zhang, 2008), Mevcut Kuramların Sentezi Kuramı ile uzaktan eğitimde katılımı artıracak araç ve materyallerin kullanılmasının öğrenmeyi kolaylaştıracağı belirtilmektedir (Simonson vd., 2006). İletişim ve etkileşim temelli kuramlar incelendiğinde; Etkileşim ve İletişim Kuramı öğrenen ile öğretici arasındaki iletişimi artıracak yöntemlerin kullanılmasının öğrenmeyi sağlayacağını (Holmberg, 1989), Transaksiyonel Uzaklık Kuramı diyalog ve yapının etkili bir şekilde kullanılması ile öğrenen, öğretici ve içerik arasındaki uzaklığın azalabileceğini vurgulamaktadır (Moore, 1993). Diğer yandan Etkileşimin Eşdeğerliği Kuramı öğrenen, öğretici ve içerik arasındaki etkileşimin gücünün artırılması gerektiğini belirtmektedir (Anderson, 2003). Ayrıca motivasyonun öğrenmeye olan etkisi değerlendirildiğinde Öz Belirleme Kuramı gibi temel motivasyon kuramlarına göre içsel ve dışsal motivasyonu artırmaya yönelik olarak uzaktan eğitim programlarının hazırlanması gerektiği ifade edilmektedir (Deci ve Ryan, 1985).

Uzaktan eğitim alanında gerçekleştirilmiş olan kuramlar değerlendirildiğinde, bu kuramların öğrenme çevrelerinde kullanılarak çeşitli karşılaştırmalar yapılması ve çıktılardaki farklılıkların belirlenmesi değerli görülmektedir. Bu kuramlar temelinde uzaktan eğitim programı, içerik ve materyallerinin hazırlanarak hangi durumlarda hangi kuramların temele alınması gerektiğini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir. Mevcut durumda uzaktan eğitimi genel çerçevede ele alan yeni kuramların oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Uzaktan eğitim öğrenenlerin öğrenmeye olan ilgisinin ve başarısının artırılması, sosyalleşmesinin sağlanması ve motivasyonunun desteklenmesi için yeni kuramların oluşturularak deneysel yöntemlerle doğrulanması önerilmektedir. Son olarak, uzaktan eğitim kuramlarının sınındığı öğrenme ortamlarında çeşitli karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilerek; öğretmenler ve program geliştiricileri için yol haritaları sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anderson, T. (2003). Getting the mix right again: An updated and theoretical rationale for interaction. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 4(2).
- Anderson, T., ve Dron, J. (2011). Three generations of distance education pedagogy. *International Review of Research in Open ve Distance Learning*, 12(3).
- Anderson, T., Rourke, L., Garrison, D. R., ve Archer, W. (2001). Assessing teaching presence in a computer conferencing context. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 5(2), 1-17.
- Aslantaş, T. (2014). Uzaktan eğitim, uzaktan eğitim teknolojileri ve Türkiye’de bir uygulama. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aydemir, M., Özkeskin, E. E., ve Akkurt, A. A. (2015). A theoretical framework on open and distance learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 1750-1757.
- Bernard, R. M., Abrami, P. C., Borokhovski, E., Wade, C. A., Tamim, R. M., Surkes, M. A., ve Bethel, E. C. (2009). A meta-analysis of three types of interaction treatments in distance education. *Review of Educational Research*, 79 (3).
- Blum-Smith, S., Yurkofsky, M. M., ve Brennan, K. (2021). Stepping back and stepping in: Facilitating learner-centered experiences in MOOCs. *Computers ve Education*, 160, 104042.
- Bozkurt, A. (2014). Ağ toplumu ve öğrenme: Bağlantıcılık. *Akademik Bilişim 2014*, 601-606, Mersin.
- Bozkurt, A. (2016). *Açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik etkileşimli e-kitap değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Brewer, S., ve Klein, J. D. (2006). Type of positive interdependence and affiliation motive in an asynchronous, collaborative learning environment. *Educational Technology Research ve Development*, 54(4), 331-354.
- Bülbül, A. H., Tuğtekin, U., İlic, U., Kuzu, A., ve Odabaşı, F. (2016). Çevrimiçi ortamlarda araştırma toplulukları: Öğretim üyeleri için bir yol haritası. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 171-190.
- Connell, J. P., ve Wellborn, J. G. (1991). Competence, autonomy and relatedness: A motivational analysis of self-system processes. M. R. Gunnar, ve L. A. Sroufe (Editörler), *Self processes and development: The Minnesota symposia on child development*, 43-77. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press
- Downes, S. (2011). 'Connectivism' and connective knowledge. *The Huffington Post*.
- Garrison, D. R. (2003). Self-directed learning and distance education. *Handbook of Distance Education*. Edited by Michael Grahame Moore and William G. Anderson. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Garrison, D. R., ve Arbaugh, J. B. (2007). Researching the community of inquiry framework: Review, issues, and future directions. *The Internet and Higher Education*, 10(3), 157-172.
- Garrison, D. R., Anderson, T., ve Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2), 87-105.
- Garrison, D. R., Cleveland-Innes, M., ve Fung, T. S. (2010). Exploring causal relationships among teaching, cognitive and social presence: Student perceptions of the community of inquiry framework. *The Internet and Higher Education*, 13(1), 31-36.
- Gökmen, Ö. F., Duman, İ. ve Horzum, M. B. (2016). Uzaktan eğitimde kuramlar, değişimler ve yeni yönelimler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-51.
- Graham, C., Cagiltay, K., Lim, B., Craner, J., ve Duffy, T. M. (2001). Seven principles of effective teaching: A practical lens for evaluating online courses. *The Technology Source*, 30(5), 50.
- Gunawardena, C. N., ve McIsaac, M. S. (2003). Distance education. D. Jonassen (Ed.), *Handbook for Research on Educational Communications and Technology*, 355-396.
- Holmberg, B. (1983). Guided didactic conversation in distance education. Edited by Stewart, D., Keegan, D. ve Holmberg, B. *Distance Education: International Perspectives*. New York: Routledge.
- Holmberg, B. (1989). *Theory and practice of distance education*. London: Croom Helm.
- Horzum, M. B. (2007). *İnternet tabanlı eğitimde transaksiyonel uzaklığın öğrenen başarısı, doyumunu ve özyeterlilik algısına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

- Karataş, S. (2005). *Deneyim eşitliğine dayalı internet temelli ve yüz yüz öğrenme sistemlerinin öğrenen başarısı ve doyumunu açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education*. Psychology Press.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. New York: Association Press.
- Li, X., ve Asante, I. K. (2021). International students expectations from online education in chinese universities: student-centered approach. *International Journal of Social Sciences ve Educational Studies*, 8(1), 113-123.
- Moore, M. G. (1993). Theory of transactional distance. Edited by Keegan, D. *Theoretical Principle of Distance Education*. Routledge, 22-38.
- Paulsen, M. F. (1995). The online report on pedagogical techniques for computermediated communication. *Preconferência ao*, 17.
- Perraton, H. (1988). A theory for distance education. In *Distance Education: International Perspectives*, Edited by D. Sewart, D. Keegan, and B. Holmberg, 34-45. New York: Routledge.
- Peters, O. (1989). The iceberg has not melted: Further reflections on the concept of industrialisation and distance teaching. *Open Learning*, 4(3),3-8.
- Peters, O. (2010). *Distance education in transition (5th Edition)*. BIS-Verlag der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.
- Rodriguez, B. C. P., ve Armellini, A. (2013). Interaction and effectiveness of corporate e-learning programmes. *Human Resource Development International* 16(4).
- Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67. doi:10.1006/ceps.1999.1020
- Schunk, D. H., ve Usher, E. L. (2012). Social cognitive theory and motivation. Edited by R. M. Ryan, *The Oxford Handbook of Human Motivation*, 13-27. Oxford, UK: Oxford University
- Siemens, G. (2005). Connectivism: a learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology ve Distance Learning*, 2(1), 1-8.

- Simonson, M. (1999). Equivalency theory and distance education. *Tech Trends*, 43(5), 5.
- Simonson, M., ve Schlosser, C. (2002). *Distance education: Definition and glossary of terms*. Nova Southeastern University Fischler School of Education and Human Services.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., ve Zvacek, S. (2006). *Teaching and learning at a distance (3rd Edition ed.)*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Simpson, O. (2008). Motivating learners in open and distance learning: Do we need a new theory of learner support? *Open Learning: The Journal of Open, Distance and eLearning*, 23(3), 159-170. DOI: 10.1080/02680510802419979
- Swan, K., Garrison, D. R., ve Richardson, J. (2009). A constructivist approach to online learning: The community of inquiry framework. In C. R. Payne (Ed.), *Information technology and constructivism in higher education: Progressive learning frameworks*. Hershey, PA: IGI Global.
- Vlachopoulos, D., ve Makri, A. (2021). Quality teaching in online higher education: The perspectives of 250 online tutors on technology and pedagogy. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 16(6), 40-56.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University.
https://books.google.com.tr/books?hl=tr&velr=veid=Irq9131EZ1QCveoi=findvepg=PR13vedq=Mind+in+society:+The+development+of+higher+psychological+processes.+Cambridge,+MA:+Harvard+University.veots=H9HqE4Efmevesig=G0dn4k9fOGO3TT9s5lZN5_Y7lqUveredir_esc=y#v=onepageveqvef=false
- Wedemeyer, C. (1981). *Learning at the back door: Reflections on non-traditional learning in the lifespan*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Yahya, S., Ahmad, E., ve Jalil, K. A. (2010). The definition and characteristics of ubiquitous learning: A discussion. *International Journal of Education and Development using ICT*, 6(1), 117-127.
- Zhang, J. P. (2008). Hybrid learning and ubiquitous learning. In *International Conference on Hybrid Learning and Education*, 250-258. Springer, Berlin, Heidelberg.

EXTENDED SUMMARY

Open and distance education are learning environments that provide instruction at the chosen location and time by extending beyond the boundaries of traditional learning environments and face-to-face learning environments, as well as containing a variety of communication and interaction technologies. Open and distance learning has an interactive, multicultural, and accessible structure in which learners can learn at any time and place using information and communication technologies (Eby, 2013). The fact that technological advancements have influenced open and distance education has resulted in the emergence of various ideas and theories in the handling of open and distance education stakeholders such as learners, instructors, content, instructional materials, interaction, and collaboration. Even though open and distance education has been studied for a long time, new theories are still being developed. The most important reason for this case is the constant advancement of technology and its implications for distance education. There have been differences in the roles of learner and teacher, learning environments, materials, and communication styles because of updates in information and communication technologies and re-visited theories. Theoretically, open and distance education is based on three pedagogies (Anderson & Dron, 2011). These are cognitive behaviourism, social constructivism, and connectionism. These pedagogies serve as the foundation for distance education theories, and many different theories focusing on various topics can be examined in the context of distance education. Theories are classified according to the learners, the learning environments and materials used, and the communication and interaction cases in this study, which examines open and distance education on a theoretical basis.

Although those who receive education with the goal of meaningful learning are referred to as learners, learners in open and distance education have varied responsibilities and roles. The open and distance learning process should be tailored to the individual's needs, expectations, and abilities in a learner-centred approach. As a result, learning revolves around the learner. Among the theories that draw attention to learner-centeredness are Theory of Independent Study, The Self-Determination Theory, Equivalency Theory, The Theory of Cooperative Freedom, The Theory of Self-Directed Learning, and The Community of Inquiry Framework, respectively. The learner-centred theories generally state that for open and distance education to be useful and to address the gap between it and face-to-face education, the learners should gain experience by taking responsibility for their own learning in the instructional process. It is necessary to ensure the learner's active participation and

engagement in the open and distance education process, as well as the instructor's role as a guide in this process, to support communication and cooperation, and to participate in the rapid and fruitful feedback mechanism.

Some theories draw attention to the most used learning environments and materials to achieve goals and complete a meaningful learning process in open and distance education. It is stated that the tools that facilitate learning, such as the characteristics of the learning environments and materials preferred in distance education, are crucial. The theories that can be evaluated as the learning environment and tool-centered in the distance education literature are Media Richness Theory, The Industrialization Theory of Distance Education, Theory of Connectionism, Ubiquitous Learning, and A Synthesis of Existing Theories. The learning environment and tool-centered theories in distance education emphasize the importance of diversifying the technological tools and materials used in general, establishing a link between stakeholders and the content, and standardizing the process using these environments and tools. At the same time, it is claimed that using network-based technologies, learning can be facilitated regardless of any location or time.

Communication is an indispensable part of this process since the learners and the instructors are in different locations in distance education. However, some theories in the distance education literature draw attention to the dominance of communication and interaction, and its importance. The most preferred among these theories are The Theory of Interaction Equivalency, Theory of Transactional Distance, Theory of Interaction Equivalency, and Intrinsic-Extrinsic Motivation Theory. Communication and interaction-centered theories emphasize the importance of learners interacting with the instructors, content, and other stakeholders in general, and that appropriate environments should be prepared for this through the development of appropriate materials. Furthermore, it is emphasized that, even though the learner and the instructor in distance education are in different locations, it may be beneficial to direct individuals to collaborative work by increasing dialogue and using various methods and techniques that increase interaction to close the social distance. Finally, given the effects of motivation on learning (Schunk & Usher, 2012), motivation theories are critical in open and distance education. According to basic motivation theories such as self-determination theory, the effect of motivation on learning clearly emphasizes that open and distance education programs should be planned to increase intrinsic and extrinsic motivation.

The theories developed in the field of distance education suggest that using them in learning environments is beneficial for creating various comparisons and identifying differences in outputs. Distance education programs, content, and materials can be developed based on these theories, and further research can be conducted to determine which theories should be preferred in which situations. As a result, it is thought that providing blueprints for instructors and policymakers would be beneficial, as well as conducting various comparative analyses in learning environments where open and distance education theories are tested.